

Τράπεζα Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας

Μάθημα: **Νεοελληνική Γλώσσα**

Τάξη: **Α' Λυκείου**

Εισηγητής:

Σχολικό έτος:

Περίοδος εξετάσεων:

Ημερομηνία:

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο Εφλατούν Τσαντιρί, τόπο όπου συχνάζουν οι σοφοί.

Είδα κι άλλα πολλά σπουδαία στην πόλη των Αθηνών. Αξίζει όμως να μιλήσω για κάτι ακόμη, που όποιος ταξιδιώτης αξιώθηκε να το δει θα πρέπει να αισθάνθηκε ευτυχισμένος. Κοντά στο Εσκή Τζαμί υπάρχει ένα αρχαίο οικοδόμημα, που η παράδοση το θέλει τόπο συνάντησης των σοφών και που το ονομάζουν: *Εφλατούν Τσαντιρί*.¹

Πρόκειται για μικρό κτίριο, εξολοκλήρου πέτρινο, και είναι αφιερωμένο στους οκτώ ανέμους. Ορθώνεται πάνω σε βάση που σχηματίζει τρία σκαλιά και αποτελείται ουσιαστικά από έναν οκταγωνικό κλειστό τοίχο. Στην κορυφή του τοίχου κάθε πλευράς υπάρχει κι ένα ολόσωμο άγαλμα ανθρώπου, ανάγλυφο στον τοίχο, που κρατάει στα χέρια του το σύμβολο ενός από τους ανέμους του ανεμολογίου. Από τα οκτώ αυτά αγάλματα, τα μισά παριστάνουν άντρες και τα υπόλοιπα γυναίκες. Οι αρσενικοί άνεμοι έχουν μορφή ωραίων αγοριών (με πρόσωπα που **αστράφτουν** σαν το φεγγάρι) και οι θηλυκοί, όμορφων γυναικών. Τον άνεμο του άστρου, της όστριας, τον μαίιστρο και τον λεβάντε τους παριστάνουν άντρες και τους υπόλοιπους γυναίκες. Και τα οκτώ αγάλματα — δείγματα εξαιρετικής τέχνης — είναι στραμμένα προς την κατεύθυνση του ανέμου που το καθένα απεικονίζει.

Ο θόλος του είχε σχήμα πολυγωνικής σκηνής. Το εσωτερικό της σκηνής — όπως τη βλέπουμε και σήμερα — σχηματίζει θόλο δώδεκα εδρών. Κάθε έδρα, που στηρίζει το θόλο, είναι στήλη λευκού μαρμάρου που αναπαριστάνει κι ένα ζώακι του ζωδιακού κύκλου, ζωγραφισμένο με υπέροχο τρόπο. Η στήλη που είναι αφιερωμένη στον αστερισμό του Κριού, εικονίζει τη φωτιά του Άρη. Αυτή του Ταύρου, την ομορφιά της Γης. Εκείνη των Διδύμων, το γαλάζιο αέρα του Ερμή. Του Καρκίνου, το γαλανό της Σελήνης. Του Λέοντα, το φλογερό Ήλιο. Της Παρθένου, το **γαϊώδες** χρώμα του Ερμή. Του Ζυγού, το ουρανί των λουλουδιών. Του Σκορπιού, το κυανό του Άρη. Του Τοξότη, την πύρινη απόχρωση του Δία. Του Αιγόκερου, το χωμάτινο του Κρόνου. Και, τέλος, του Υδροχόου και των Ιχθύων, το γλαυκό, αντίστοιχα, του Κρόνου και του Δία. Και οι δώδεκα στήλες που περιγράφουν την επίδραση των επτά πλανητών στους αστερισμούς, είναι κατασκευασμένες από μονοκόμματο μάρμαρο.

Στην κορυφή του θόλου υπάρχει μια λεπτή σιδερένια στήλη. Και λένε πως — στην εποχή των αρχαίων — τοποθετούσαν εκεί έναν μαγικό καθρέφτη, όμοιο με το μαγικό καθρέφτη του Ισκεντέρ.² Αυτός είχε την ιδιότητα να κατοπτρίζει τους στρατούς των εχθρών της πόλης, ν' αντανακλάει τις κινήσεις τους και **να προδίνει** τη δύναμή τους σε αξιωματικούς και οπλίτες. Τη στήλη την είδα κι εγώ να στέκεται στη θέση της. Μόνο που — μετά από τόσους αιώνες — δεν υπάρχει πια ο καθρέφτης.

Η ίδια αρχαία παράδοση αναφέρει πως οι σοφοί (που κάποτε μαζεύτηκαν σ' αυτόν τον τόπο), δημιούργησαν έργα αξιοθαύμαστα, που στα μάτια των σημερινών ανθρώπων μοιάζουν υπεράνθρωπα και υπερφυσικά. Πραγματικά, σαν αναλογιστεί κανείς τα κατορθώματα εκείνων, σαστίζει. Χτίσανε τα υπέροχα αυτά κτίρια, τα φιλοτέχνησαν με τα **απαράμιλλης** τέχνης αγάλματα και κατάφεραν ν' απαλλάξουν την πόλη από κάθε κατάρα του Θεού. Αυτός είναι ο λόγος που η Αθήνα δεν είχε ποτέ επιδημία χολέρας. Ενώ από την περιοχή έχουν εξαφανιστεί τα δηλητηριώδη ερπετά και τα καταραμένα τρωκτικά.

¹ *Εφλατούν Τσαντιρί*: Σπίτι ή Σκηνή του Πλάτωνα.

² *Ισκεντέρ*: η μουσουλμανική ονομασία του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Ο ταπεινός εγώ αμαρτωλός που περιηγούμαι τα έθνη κι έχω γυρίσει και τις επτά χώρες που βρίσκονται στο τέταρτο του κατοικημένου κόσμου· εγώ, που αξιώθηκα να δω: τη Ρώμη της Ιταλίας, το Ουστουργόν Χισάρ, τη Βιέννη και το Άμστερνταμ της Ολλανδίας, ομολογώ πως πουθενά αλλού δεν είδα τόσο πολλά και τέτοια αριστουργήματα, που να μπορούν να παραβληθούν μ' αυτά εδώ. Πιστεύω λοιπόν πως κανείς από τους περιηγητές του κόσμου δε θα πρέπει να λέει πως είναι **κοσμογυρισμένος**, αν δεν έχει επισκεφθεί την πόλη των Αθηνών.

[Το κείμενο που δίνεται αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το *Οδοιπορικό* (Σεγιαχατναμέ) του μεγάλου Τούρκου περιηγητή του 17ου αιώνα Εβλιά Τσελεμπί. Ο Εβλιά περιόδευσε στον ελληνικό χώρο από το 1667 ως το 1670, καταγράφοντας τις εντυπώσεις του αλλά και πολύτιμες πληροφορίες ιστορικού και λαογραφικού ενδιαφέροντος. Την Αθήνα την επισκέφθηκε τον χειμώνα του 1668 και κοντά στην αρχαία αγορά θαύμασε ένα πολύ ιδιαίτερο κτίριο: τον *Πύργο των Αέρηδων* ή απλά *Αέρηδες*, έργο του Ανδρόνικου από την Κύρρο (~150 π.Χ.). Το αρχαίο αυτό οικοδόμημα σώζεται ακόμη και σήμερα.]

ΘΕΜΑΤΑ

- A1.** α) Ποια είναι η στάση του περιηγητή απέναντι στα μνημεία του αρχαίου πολιτισμού;
(Μονάδες 8)
- β) Ποια χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του αποκαλύπτει η στάση του περιηγητή απέναντι στα αρχαία μνημεία;
(Μονάδες 7)
- A2.** Με ποια σειρά οργανώνονται οι λεπτομέρειες της περιγραφής του κτιρίου και για ποιο λόγο ακολουθείται η συγκεκριμένη σειρά;
(Μονάδες 10)
- B1.** Για κάθε μια από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μία δική σας συνώνυμη που δε θα διαταράσσει το νόημα και τη σύνταξη του κειμένου: **αστράφτουν, γαιώδες, να προδίνει, απαράμιλλης, κοσμογυρισμένος.**
(Μονάδες 10)
- B2.** Για ποιους λόγους στην τελευταία παράγραφο ο αφηγητής επαναλαμβάνει τόσο συχνά την αναφορά στον εαυτό του;
(Μονάδες 15)
- Γ.** Πληροφορηθήκατε πρόσφατα ότι επίκειται η κατεδάφιση κάποιου αξιόλογου αλλά εγκαταλειμένου κτιρίου της περιοχής σας. Η είδηση αυτή σας παρακινεί να συντάξετε μια ανοιχτή επιστολή προς τη Δημοτική Αρχή της περιοχής και τον τοπικό Τύπο, στην οποία διατυπώνετε έκκληση για τη διάσωση του κτιρίου, εξηγώντας τους λόγους που την επιβάλλουν και προτείνοντας τρόπους αξιοποίησής του.
(350-450 λέξεις)
(Μονάδες 15)